
PESTY FRIGYES HELYNÉVGYŰJTÉSÉNEK MEGJELENTETÉSE

1. Mindannyian tudjuk, ki volt PESTY FRIGYES, milyen nagyszerű adatok találhatók abban a helynévgyűjtésben, amelyet 1864-ben indított a korabeli Magyarországon, és egy éven belül be is fejezett. Azt hiszem, első értékelését SZABÓ T. ATTILÁTól kapta a 19. századi helynévkutatást bemutató tanulmányában 1944-ben: a szerző a gyűjtésnek mind szinkronikus, mind diakronikus jelentőségét kiemelte, ugyanakkor megemlítette azt is, hogy mindaddig kevesen hasznosították – az egyenetlensége ellenére – benne rejlő kincset. Ő viszont már korábban (az 1930-as éveken) kutatta, és beépítette sok település maga gyűjtötte, korabeli névanyagába. Én először az 1950-es években hallottam fölbecsülhetetlen értékeiről LŐRINCZE LAJOSTól, aki szomorúan állapította meg, hogy senki nem hasznosítja a hatalmas anyagot, pedig a neveken kívül nyelvjárási, néprajzi, településtörténeti szempontból is hallatlan becse van. Először az 1950-es évek végén volt alkalmam betekinteni az akkor még (és hosszú időn keresztül) bárki által közvetlenül használható kéziratokba, de be kell vallani: csalódtam. Ekkor kezdtük készíteni Orosháza város történeti-néprajzi monográfiáját, s a helynevekhez kerestem adatokat MÁDY ZOLTÁN, volt tanárom, a külterület-történeti fejezet írója számára. Az a szerencsétlen helyzet adódott, hogy éppen Orosházáról nagyon adatszegény, talán azt is mondhatjuk: semmitérő volt a korabeli jegyző (Rapcsák József) jelentése. Ugyanakkor kíváncsiságból belelapoztam a szomszédos települések anyagába, s némelyikben (Csorvás, Pusztaföldvár), de különösen a távolabbiak (Békés, Endrőd, Füzesgyarmat, Gyoma, Szeghalom stb.) névanyagában hallatlanul érdekes adatokat találtam. Máig sajnálom, hogy akkor nem indultam el a helynévkutatásnak azon az útján, amit SZABÓ T. ATTILA jelölt ki. Róla és kutatásairól azonban még hosszú ideig semmit sem hallottam. Pedig ő volt az első a modern magyar helynévkutatásban, aki az élő helyneveket a történetiekkel együtt mutatta be, s együtt szerepeltette helynévtáiraiban, ugyanis mindkét névtípust fölhasználta a nevek megfejtésében, magyarázataiban. Továbbá ő volt az első, aki nemcsak ismerte és fölismerte a PESTY-gyűjtemény nagyságát és jelentőségét, hanem beépítette az 1937-ben megjelentetett dési, majd az 1942-ben kiadott kalotaszegi gyűjteményének adattárába.

Az 1964-ben megjelenő Zala megyei kötettel induló Országos Helynévkutató Mozgalom eleinte csak az élő nevek összegyűjtését tűzte ki célul, majd fokozatosan tudatosult a kutatókban a történeti adatok föltárásának szükségessége és megjelentetése is. 1974-ben, a nagy helynévtárak második kötetében (Somogy megye földrajzi nevei) jelentek meg először az élő adatok mellett a könnyen hozzáférhető kataszteri térképek és a PESTY-féle gyűjtések adatai. A tudatosan SZABÓ T. ATTILA helynévtárainak közzétételi módszereit követő, „A Csepel-sziget helynevei” című kötetben már igyekeztem minden történeti adatot közölni az élő nyelvek mellett (a kötet 1982-ben jelent meg, de a gyűjtés még az 1970-es évek elején kezdődött). Azóta a mai Magyarország területéről számtalan szép munka jelent meg, amely az élő adatokkal együtt tartalmazza PESTY FRIGYES anyagát, illetőleg csak ez utóbbi gyűjtemény kincseit adja közre, sőt az is előfordul, hogy a jelenkori nevek kötetébe beolvasztott történeti adatok mellett önálló könyvben megjelentették a PESTY-féle gyűjtést is. Annak érdekében, hogy a földolgozás céljára könnyen hozzáférhetővé váljék ez a nemzeti kincs, meg kell jelentetni nyomtatásban mindenképp,

hiszen az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában levő eredeti följegyzésekhez nem lehet hozzáférni, mikrofilmmásolatai pedig nehezen használhatók, tévesztésekre, hibás olvasatokra adnak lehetőséget. Hogy teljessé váljék az egész anyag közzététele, föl kell mérnünk, mi jelent meg eddig, hol vannak hiányok, mit kell tennünk!

A munkához fölhasználtam NY. NAGY ISTVÁN „Pesty Frigyes kéziratosa helynévtára. Történelmi Veszprém vármegye” című könyvének fősorolását az általa ismert PESTY FRIGYES-kiadványokról, valamint MIZSER LAJOSnak ezen írás első fogalmazványához írásban elküldött kiegészítéseit. Az így nyújtott segítségért hálás köszönetem fejezem ki itt is.

A legnehezebb feladat az egyes településeknek, vidékeknek a nagyobb közigazgatási egységekbe való beillesztése volt. PESTY FRIGYES ugyanis még az 1876. évi vármegye-átszervezés előtti, rövid ideig fönálló Bach-rendszerbeli közigazgatási egységekbe osztotta be a visszaküldött kérdőíveket, s néhány településnek alig vagy egyáltalában nem lehetett megtalálni a hovatartozását. Jóllehet az 1873. évi Helységnevtár ebben nagy segítséget adott, mégis előfordulhat, hogy némely település nem a megfelelő helyére került. Elnézést kérek érte.

Amint láthatjuk majd, a közzétételnek négy módja fordult elő eddig.

a) Egyes települések vagy kistájak névtani (vagy történelmi) monográfiájának történelmi helynevei közé besorolták, beillesztették PESTY gyűjteményének ide vonatkozó helynévadatait. Ez is leletmentés, de nagyon nehéz megtalálni egy-egy keresett nevet még akkor is, ha névmutatót készítettek. Elsősorban névélettani, etimológiai kutatásokat szolgálhatnak az ilyen munkák, s leggyakrabban SZABÓ T. ATTILA élt az ilyen típusú adatközlésekkel. Az ő nyomán így készültek HINTS MIKLÓS könyvei, „A Csepel-sziget helynevei” s más hasonló munkák is.

b) Településtörténelmi monográfiákban szó szerint vagy betűhíven közölték a településre vonatkozó teljes PESTY-anyagot. Ez helytörténelmi jelentőségű közzététel, s a helyi lakosság tájékoztatását, ismeretanyagának bővítését, öntudatának erősítését szolgálja, tudományos ismeretterjesztő igényű. Névtani szempontból is hasznosítható, de nehézkes az egyes településeket megtalálni, mert nagyon sokszor összefoglaló címeik vannak a köteteknek, egy-egy nagyobb földrajzi vagy közigazgatási egységre utalnak. Leginkább JANITSEK JENŐ és SZÓTS LAJOS munkáiban találkozhatunk ilyen típusú közlésekkel.

c) Nagyobb helynévi összeállításokban, gyűjteményekben a történelmi és jelenkori nevek közé beépítették a PESTY-adatokat. Ez az első típushoz hasonlóan megfelel az önelvű névkutatás elveinek, s névélettani szempontból hasznosítható. Amennyiben megfelelő mutató is tartozik hozzájuk, kiváló források, de legtöbbször elvész a neven kívüli megjegyzéseknek elsősorban a társtudományok számára hasznos, de néha névtani szempontból is tájékoztató adattömege. Ilyenek az Országos Helynévgyűjtő Mozgalom, a Debreceni Egyetem, a Nyíregyházi Tanárképző Főiskola stb. megjelent megyei vagy járási kötetei.

d) Önálló kötetben adták ki egy-egy nagyobb táj- vagy közigazgatási egység (megye) teljes PESTY-anyagát teljes egészében pontos, betűhív átírásban, jegyzetekkel, mutatókkal különböző intézmények. A komplex névtani kutatásokhoz (néveredet, népetimológia, területi egybevetések, megterhelések stb.) és a helytörténet, néprajz, gazdaságföldrajz stb. számára ezek a kiadványok adják a legértékesebb, legjobban használható anyagot, hiszen a kutatók maguk döntenek el, hogy mit használnak föl, s mit mellőznek a teljes egészében közzétett anyagból. Amennyiben pontos, betűhív a közzététel, nemcsak

hogy az eredetivel megegyező értékű, hanem a könnyebb olvashatóság és a megfelelő mutatók következtében jobb is az eredeti kéziratos munkánál. Így jelent meg a Jászkun-ság, Külső-Szolnok, Hont, Békés, Bihar, Veszprém stb. megye anyaga.

A magyar névtudomány föladata az lenne, hogy mielőbb a teljes PESTY-féle gyűjteményt könnyen hozzáférhető formában használhatóvá tegye mind a nyelvjáráskutatás, mind a néprajzi, helytörténeti, legfőképpen azonban az önelvű névkutatás számára. Bizom abban, hogy a határokon belüli megyék anyaga, ha nem is közeli időn belül, de folyamatosan meg fog jelenni. Nem bízhatunk azonban a szomszédos országok területére eső névanyag betűhív megjelentetésében, pedig a határainkon kívüli anyagot az ott élő más nyelvű névtanósok is eredményesen hasznosíthatják. A magyar névkutatás számára viszont aligha lehetnek ezek használhatók. CABA VAZULRÓL, aki 1918-ban közzétette Szilágy megye anyagát, ezt írta SZABÓ T. ATTILA: „A vármegye 110 községének Pesty-gyűjteményéből román helyesírással átírt és így tudományos szempontból szinte teljesen használhatatlan helynévanyagát közli” (Nyelv és település. Bp., 1988: 501). A magyar tudomány föladatának vélem a határokon túli területeknek az eredetivel teljesen megegyező, tehát betűhív anyagának közlését a fölhasználást megkönnyítő, megfelelő mutatókkal együtt. Célnk tehát a határokon kívüli területek PESTY-anyagának teljes megjelentetése is.

2. Az alábbiakban az OSZK Kézirattárában lévő mikrofilmtekercek számának és elnevezésének sorrendjében (ami nagyjából megegyezik az 1864. évi közigazgatási egységek betűrendes felsorolásával) számba veszem a megjelentetett vagy a kiadás előkészítésének bizonyos stádiumában álló PESTY-féle helynévgyűjtemény anyagát. (A sorszám a tekerék száma is egyúttal.) A kérdőjelek azt jelentik az egyes közigazgatási egységek után, hogy tudomásom szerint nem jelent meg semmi anyag erről a területről, de ez nem biztos. Amennyiben valaki ismer közzétételt, megjelentetett adatokat PESTY FRIGYES anyagából a szám után szereplő közigazgatási egységről, kérem, közölje a bibliográfiai adatait vagy velem, vagy a Névtani Értesítő szerkesztőségével. Természetesen bárhol tapasztalható tévedés kijavítását, hiány pótlását, általam ismeretlen közlésre való figyelemfölvívást (még inkább különnyomatot vagy fénymásolatot) hálás köszönettel fogadok.

1. **Abaúj vármegye.** Megjelent Alsóregmec, Felsőregmec, Kisbózsza, Nagy-bózsza, Erdőhorváti, Mátyásháza, Filekháza, Füzér, Füzérradvány, Kajáta, Komlós, Komlóska, Háromhuta, Hollóháza, Kishuta, Nagyhuta, Kovácsvágás, Kovácsvágáshuta, Mikóháza, Pálháza, Pusztafalu és Vily anyaga 1998-ban, KOVÁTS DÁNIEL „Sárospatak és Sátoraljaújhely környéke Pesty Frigyes helynévtárában” című kötetében. *Halmaj* adatai MIZSER LAJOS közzétételében, 2002-ben, Halmaj monográfiájában jelentek meg. A többi település anyagán az ELTE szervezésében BOKOR JULIANNA és TÚRÓCZI ZSÓFIA dolgozik

2. **Arad vármegye.** Almáskamarás, Nagykamarás és Elek adatai szerepelnek Békés megye alább ismertetett kötetében.

3. **Aranyosszék ?**

4. **Árva vármegye ?**

5. **Baranya vármegye.** Bedolgozva Baranya megye helyneveinek köteteibe. Megjelent: 1982. Szerk. PESTI JÁNOS. Közzétette: BALOGH LAJOS, BARICS ERNŐ, GERSTNER

KÁROLY stb. Mutatója nem bontotta elemeire a neveket, csak az első névelem betűrendjében utal az adatok helyére. Készítette: G. GEREBEN GYÖRGYIKE.

6. **Bars vármegye.** Kéziratát még 1990-ben elkészítette NY. NAGY ISTVÁN 240 lap terjedelemben. Mutató is van hozzá, meg kellene jelentetni.

7. **Bács-Bodrog vármegye.** Megjelent KÓHEGYI MIHÁLY és SOLYMOS EDE közzétételében Észak-Bácska anyaga a Bajai Türr István Múzeum Kiadványai 21. köteteként 1973-ban (92 lap). Az Újvidéki Egyetem Magyar Tanszékén PAPP GYÖRGY vezetésével kiadásra előkészítették a teljes vármegye anyagát, megjelenése közelesem várható.

8. **Belső-Szolnok vármegye.** Almásmálom, Alsóoroszfalu, Apanagyfalu, Aranyos-szentmiklós, Bethlen, Bód, Bődön, Búza, Cente, Dellőapáti, Felsőoroszfalu, Füge, Kékes, Ketel, Magyarborzás, Mányik, Mezőveresegyháza, Szászfellak, Százmáté, Százmóric, Szászújfaló, Szászújós, Szászsombor és Vice névadatai besorolva JANITSEK JENŐ és HINTS MIKLÓS „Az erdélyi Melles-völgy helynevei” című könyvében (Bp., 1992. MND. 102).

9. **Bereg vármegye.** Bátyu, Bótrágy, Csonkapapi, Déda, Gút, Harangláb, Kaszony, Kisbégány, Nagybégán és Som adatai bedolgozva SEBESTYÉN ZSOLT „A Beregszászi járás 11 településének helynevei” című könyvében (Bp., 2002. MND. 178). Asztély, Balazsér, Borzsova, Csoma, Gát, Gecse, Halábor, Hetyen, Jánosi és Macsola adatai besorolva SEBESTYÉN ZSOLT „Tíz település helynevei a kárpátaljai Beregvidékről” című könyvében (Bp., 2003. MND. 183). Közzétette a teljes anyagot MIZSER LAJOS 1995-ben, a Nyíregyházi Levéltári Évkönyv 395–489. lapján. A mutatót nem közölték, de kéziratban megvan.

10. **Beszterce vármegye.** 1876 után Beszterce-Naszód vármegye lett. A teljes anyagot közölte településenkénti besorolásban BINDER PÁL „Beszterce és Radna-völgy történelmi személy- és helynevei (1698–1865)” című munkája (Bp., 1994. MND. 136).

11. **Békés vármegye.** Megjelent 1983-ban. Bevezette, jegyzetekkel ellátta és közzétette JANKOVICH B. DÉNES, a mutatókat összeállította HÉVVÍZI SÁNDOR. Helységek szerinti mutatója különválasztja a valódi helyneveket és az egyéb neveket és fontosabb közszavakat, általános (összesített) mutatója a helyneveket elemeire bontja. A kötet a mai Békés megye területét vette alapul, nem tartalmazza Öcsöd, de fölvette Arad, Bihar, Csanád, Csongrád, Heves és Külső-Szolnok ide csatolt településeinek adatait.

12. **Bihar vármegye.** Megjelent két kötetben (650 lap) Debrecenben 1996–1998-ban, HOFFMANN ISTVÁN és KIS TAMÁS közzétételében. Helységnévmutatója a megváltozott nevű településeket, helynévmutatója a névelemeket is tartalmazza. Van külön személynév- és tárgymutatója, valamint a mellékelt térképhez külön helységnévmutató. Kiváló közzététel, jó lenne, ha mintának tekintenék a következő kötetek szerkesztői.

13. **Borsod vármegye.** Megjelent 1988-ban Miskolcon, mutató nélkül (425 lap). Sajtó alá rendezte és a bevezető tanulmányt írta: TÓTH PÉTER. Az 1950-ben Szabolcstól Borsod-Abaúj-Zemplén megyéhez csatolt Báj, Csobaj, Kenézlő, Prügy, Taktakenéz, Tardos, Tiszaladány, Viss és Zalkod anyagát „Alsó-Bodrogköz és Alsó-Taktaköz Pesty Frigyes 1864. évi helynévtárában” címmel MIZSER LAJOS tette közzé 1996-ban (Miskolci Herman Ottó Múzeum Évkönyve 33–4: 339–47). Cserépfalu, Ónod és Szendrő anyagát MIZSER LAJOS beépítette a települések monográfiáiba.

14. **Brassó és vidéke.** ?

15. **Csanád vármegye.** Apáca, Battonya, Dombegyház, Dombiratos, Kevermes, Kunágota, Magyarbánhegyes, Mezőkovácsháza, Nagybánhegyes és Reformátuskovács-háza adatai szerepelnek a fent említett Békés megyei kötetben.

16. **Csikszék.** Kászonújfalu, Kászonjakabfalva, Kászonimpér, Kászonaltíz és Kászonfeltíz adatait HINTS MIKLÓS besorolta „Kászon jelenkori és történeti család- és helynevei” (Bp., 2000. MND. 169); Gyimesfelsőlok, Gyimesközéplak, Gyimesbükk, Románcsüggés, Magyarcsüggés, Gyepece és Kostelek adatait pedig „Gyimesi helynevek” című munkájába (Csíkszereda, 2000. MND. 165). Csíkszentimre anyagát közli és névadatait besorolja SZOPOS ANDRÁS „Csíkszentimre helynevei 1602–2000” című könyve (Nyíregyháza, 2004. MND. 193).

17. **Csongrád vármegye.** SZENDREY ÁKOS a Népünk és nyelvünk egy korai évfolyamában (1929) közölte mutató nélkül. Kiskundorozsma anyaga megtalálható BOGNÁR ANDRÁS „Jászkunság” című könyvében (Kecskemét–Szolnok, 1978).

18. **Doboka vármegye.** KÁDÁR JÓZSEF Szolnok–Doboka vármegye monográfiájában (1901–1905) hiányosan és hibásan közli mutató nélkül. Dész anyagát SZABÓ T. ATTILA beépíti „Dész helynevei” című monográfiájába (1937). Mutató nincs hozzá, az adatok betűrendben vannak. Fűzkút, Melegföldvár, Feketetelek, Magyarlégen, Mezőszava, Mezőkeszű és Vajdakamarás helynévadatai be vannak dolgozva HINTS MIKLÓS „Közép-Mezőség hét településének helynevei” című kötetébe (Bp., 1992. MND. 110). Cegőtelke, Nagysajó, Sajószentandrás, Sajóudvarhely, Sófalva, Somkerék, Szászbréte és Zselyk adatai be vannak építve HINTS MIKLÓSNAK „Az erdélyi Sajó völgye nyolc településének helynevei” című könyvébe (Bp., 1991. MND. 94).

19. **Esztergom vármegye.** Esztergom, Pilismarót, Süttő, Lábatlan, Nyergesújfalu, Tát, Dömös, Bajót, Mogyorósbánya, Tokod, Dorog, Keszölc, Piliscsév, Pilisszentlélek, Nagysáp, Sárísáp, Csolnok, Leányvár, Bajna, Epöl, Dág, Máriahalom és Úny (Dorogi járás) adatai a jelenkori nevek közé besorolva szerepelnek Komárom megye 1985-ben kiadott kötetében. Közzétette: GERSTNER KÁROLY, HEGEDŰS ATTILA, KÖRMENDI GÉZA stb. Mutatója elemekre bontva utal a lelőhelyekre. Készítette: TAPOLCAINÉ SÁRAY SZABÓ ÉVA. A mai Szlovákia területére eső települések adatai tudtommal nem jelentek meg még sehol.

20. **Alsó- és Felső-Fehér vármegye ?**

21. **Fejér vármegye.** A névadatok nagy részét (a magyarázatok elhagyásával) beolvasztotta „Adatok Fejér megye történeti-földrajzi névanyagához” című munkájába NAGY LAJOS (Fejér Megyei Történeti Évkönyv 6. Székesfehérvár, 1972: 227–311. Mutató nélkül). A teljes anyag megjelent 1977-ben. Bevezette, közreadja és jegyzetekkel ellátta: PÁRNICZKY JÓZSEFNÉ (Fejér Megyei Történeti Évkönyv 11. Székesfehérvár, 161–305. A kötet mutatója tartalmaz több helynevet, de alapjában véve használhatatlan.)

22. **Fogarás vármegye ?**

23. **Gömör vármegye.** Megjelent Alsóvály, Felsővály, Gergelyfalva, Mihályfalva, Alsókálása és Felsőkálása anyaga DÉNES GYÖRGY és BENEDEK LÁSZLÓ „A Vály-völgy földrajzi nevei” című munkájában, a történeti adatok közé bedolgozva a „Vály-völgy” című kötetben (szerkesztette: B. KOVÁCS ISTVÁN. Pozsony–Rimaszombat–Felsővály, 1991: 247–382). Mutató nélkül. Az ELTE szervezésében SEREG MELINDA dolgozik a teljes megye anyagán.

24. **Háromszék.** Barót, Bodos, Bölön, Köpec, Középpajta, Nagyajta, Szárazajta, Miklósvár, Nagybacon és Zalánpataka teljes anyagát és a helynevek besorolását tartal-

mazza JANITSEK JENŐ „Miklósvárszék történeti és jelenkori hely- és családnévei” című munkája (Bp., 2004. MND. 188). Sepsiszentkirály teljes anyagát közölte és adatait besorolta JANITSEK JENŐ és HÁRI GYULA „Sepsiszentkirály helynevei” című munkája (Bp., 2000. MND. 167). Kilyén és Szotyor teljes anyagát közli FARKAS TAMÁS és ZÁNTÓ EDINA, Kőkös és Angyalos napjainkban is élő adatait pedig besorolja BÖLCSKEI ANDREA, HAVAS PÉTER és SLÍZ MARIANN megjelenés előtt álló jelenkori gyűjtése. Háromszék teljes anyagának kéziratát elkészítette NY. NAGY ISTVÁN (Veszprém); megjelenése talán folyamatban van.

25. **Győr vármegye.** Győr város külterületi anyagát beépítette jelenkori adatai közé KÖRÖS ERZSÉBET „Győr külterületi földrajzi nevei” című, 2001-ben megjelent könyvébe. Mutatója nem bontja elemeire a neveket. Györszentmárton adatait ÁBRAHÁM IMRE „Pannonhalma város és határa” című helytörténeti munkája (Pannonhalma, 2001) tartalmazza. Mutatója nem bontja elemeire a neveket.

26. **Heves vármegye.** Megjelent minden adata bedolgozva Heves megye járásonként megjelenő helynévgyűjteményeibe. Közzétette: PELLE BÉLÁNÉ. Egri járás: 1970; Füzesabonyi járás: 1975; Hevesi járás: 1980; Gyöngyösi járás, Hatvan és környéke, Eger: 1988. Kötetenkénti mutatói elemeire bontják a neveket. (Az első három kötetét KOVÁCS BÉLA készítette, a negyedikét BATÁRI ANTAL és BATÁRINÉ TÓTH IRÉN.)

27. **Hont vármegye.** Megjelent önálló kötetben 1984-ben. Közreadja BOGNÁR ANDRÁS, a jegyzeteket HORVÁTH LAJOS, a mutatót FÜRSTNER GABRIELLA készítette. Pest Megyei Téka 7. Szentendre, 384 lap. A mutató nem bontja elemeire a neveket.

28. **Hunyad vármegye ?**

29. **Jászság.** Két önálló kötetben, „Pesty Frigyes Helynévtárából” címmel (Kecskemét–Szolnok, 1978–1979) jelent meg. Közzétette BOGNÁR ANDRÁS. Az első kötet „Jászkunság” címmel tartalmazza a Kiskunság adatait is. A második kötet címe „Külső-Szolnok”, s nagyjából a mai Szolnok megye anyagát adja. Kötetenkénti mutatója először településenként, majd összevonva, utóbbiban elemeire fölbontva tartalmazza a névadatokat.

30. **Kolozs vármegye.** Kalotaszeg anyagát beépíti SZABÓ T. ATTILA monumentális helynév-monográfiája adattárába (1942), mutatója kiterjed az írásváltozatokra is, de a köznévi elemekre nem tér ki. Mócs, Botháza, Berkenyes és Magyarfráta névadatai HINTS MIKLÓS „Mezőségi magyar falvak helynevei” című munkájába vannak beépítve (Bp., 1993. MND. 121). Dedrászéplak, Kisfülpös, Magyarfülpös, Beresztelke, Nagyercse, Unoka, Bala, Toldalag, Póka és Pókakeresztúr helynévadatai HINTS MIKLÓSNak „A mezőségi Lúcvölgye helynevei” (Bp., 1995. MND. 141); Komlód, Oroszfája, Mezőújlak, Septér, Mezőörményes és Nagyölyves adatai pedig „A Komlós völgye hét településének család- és helynevei” című munkájában találhatók meg (Bp., 2004. MND. 196).

31. **Kövár vidéke.** MIZSER LAJOS számítógépre vitte, mutatóját is elkészítette, összesen 87 lap. Állítólag román fordításban megjelenik 2006-ban a Szatmárnémeti Múzeum kiadásában.

32. **Kőhalomszék ?**

33. **Komárom vármegye.** Dunaalmás, Dunaszentmiklós, Neszmély, Naszály, Szomód, Tata, Tatabánya, Agostyán, Tardosbánya, Baj, Héreg, Kocs, Vértesszőlős, Vértestolna, Vértessomló, Tarján, Gyermely, Szomor, Kömlőd, Környe, Dad, Kecskéd, Bokod, Oroszlány, Várgesztes (Tatai járás); (Dél)Komárom, Szöny, Almásfüzitő, Ács, Moca, Bana, Bábólna, Kisigmánd, Nagyigmánd, Tárkány, Csép, Szend, Szák, Ete, Bársonyos,

Kerékteleki, Ászár, Kisbér, Császár, Vérteskethely, Bakonybánk, Bakonyszombathely, Bakonysárkány, Hánta, Réde, Ácsteszer, Aka, Csatka és Súr (Komáromi járás) adatai bekerültek a „Komárom megye földrajzi nevei” című kötetbe. Közzétette: GERSTNER KÁROLY, HEGEDŰS ATTILA, KÖRMENDI GÉZA stb. (Bp., 1985). Mutatója elemekre bontja a neveket, készítette: TAPOLCAINÉ SÁRAY SZABÓ ÉVA. Komárom megye teljes PESTY-féle anyagát közreadta PASTINSZKY MIKLÓS és TAPOLCAINÉ SÁRAY SZABÓ ÉVA (Tatabánya, 1977. 309 lap). A Dunától északra fekvő, a mai Szlovákia területére eső rész anyagának közzétételéről nem tudok.

34. **Közép-Szolnok vármegye.** MIZSER LAJOS számítógépre vitte, mutatózta, 135 lap. Kiadóra vár.

35. **Krassó vármegye ?**

36. **Kraszna vármegye.** beolvastották Szilágy vármegyébe 1876-ban. Bogdánd, Hadad, Hadadnadasd, Lele és Szer adatai szerepelnek BURA LÁSZLÓ „Tövisháti helynevek” című kötetében (Bp., 2004. MND. 189). Kémer teljes anyagát közli BUBOLY MAGDOLNA „Kémer helynevei” című munkájában (Bp., 2004. MND. 187. 10–11), névadatait pedig beosztja a történeti adatok közé.

37. **Küküllő vármegye ?**

38. **Liptó vármegye.** Az ELTE szervezésében BODA ANNAMÁRIA dolgozik az anyagán.

39. **Máramaros vármegye.** MIZSER LAJOS számítógépre vitte, mutatózta, 190 lap. Állítólag 2006-ban a Szatmárnémeti Múzeum kiadja román fordításban. Hosszúmező névadatait és teljes anyagát közli JANITSEK JENŐ és ROMÁN JÁNOS „A máramarosi Hosszúmező hely- és személynevei” című kötetben (Bp., 1994. MND. 124. 179–80).

40. **Medgyesszék ?**

41. **Marosszék.** Nagysármás, Mezőméhes, Mezőbodon, Mezőköbölkút, Mezőkölpény, Mezősámsond, valamint Szabéd helynévadatait HINTS MIKLÓS „Hét mezőségi falu család- és helynevei” című munkájában vannak beépítve (Bp., 1996. MND. 145).

42. **Mosony vármegye ?**

43. **Nagysinkai szék ?**

44. **Nagyszeben ?**

45. **Naszód vármegye.** 1876 után *Beszterce-Naszód vármegye* néven egyesítve.

46. **Nógrád vármegye ?**

47. **Nyitra vármegye ?**

48. **Pest vármegye.** Veresegyház, Szada, Mogyoród, Csömör, Kerepes, Kistarcsa, Nagytarcsa, Gödöllő, Isaszeg, Pécel, Valkó, Dány, Vácszentlászló és Zsámbok anyaga megjelent ASZTALOS ISTVÁN közzétételében „A Gödöllői járás nyugati területének földrajzi nevei Pesty Frigyes kéziratosa helynévtárában” [!] címmel (Aszód, 1979). Ugyancsak ASZTALOS ISTVÁN jelentette meg „Galga Völgy Földrajzi Nevei Pesty Frigyes Kéziratosa helynévtárában” [!] című összeállításában (Aszódi Múzeumi Füzetek 8. Aszód, 1976. 81 lap) több település anyagát. Csepel, Halásztelek, Szigetszentmiklós, Szigethalom, Szigetsép, Szigetújfalu, Szigetszentmárton, Szigetbecse, Tököl, Ráckeve, Lórév és Makád (Csepel-sziget) névanyaga megjelent a többi történeti és jelenkori névvel együtt HAJDÚ MIHÁLY „A Csepel-sziget helynevei” (Bp., 1982) című könyvében, névelemekre bontott mutatóval. – A teljes megye anyagát közzétette BOGNÁR ANDRÁS „Pest-Pilis-Solt vármegye és kiegészítések Pesty [a címlapon: Pesti] Frigyes kéziratosa helynévtárából” címmel (Pest Megyei Téka 6. Szentendre, 1984. 620 lap). A jegyzeteket

HORVÁTH LAJOS, a mutatót KABAI ILONA és LÁDI LÁSZLÓ készítette. – Farnos, Kóka, Nagykáta, Szentlőrincvára, Szentmártonkáta, Pánd, Tápióbicske, Tápiógyörgye, Tápióság, Tápiószecső, Tápiószele, Tápiószentmárton és Tóalmás (Nagykáta járás) anyaga megjelent az élő nevekkal együtt FARKAS FERENC közzétételében (Piliscsaba, 2002). A minden névelemre kiterjedő mutatót összeállította HORVÁTHNÉ KISPÉTER ZSUZSANNA.

49. **Pozsony vármegye.** Az ELTE szervezésében LUDÁNYI VIKTÓRIA és LUDÁNYI ZSÓFIA dolgozik az anyagán.

50. **Sáros vármegye.** MIZSER LAJOS számítógépre vitte az adatait (77 lap), előre láthatóan 2006-ban megjelenik a Nyíregyházi Levéltár Évkönyvében.

51. **Segesvárszék ?**

52. **Somogy vármegye.** Az élő névanyagba bedolgozva megjelent Somogy megye helyneveinek kötetében. Közzétette: BALOGH LAJOS, HAJDÚ MIHÁLY, HOSSZÚ FERENC stb. (Bp., 1974). A minden névelemet külön fölvevő mutatót készítette: KIRÁLY LAJOS. Önálló kötetben a „Fontes Comitatus Simighiensis 1. Pesty Frigyes Somogy vármegye helynévtára” (Kaposvár, 2001. 414 lap) tartalmazza a teljes anyagot. (A szöveget gondozta és a bevezetőt írta GÖZSY ZOLTÁN és POLGÁR TAMÁS, közreműködött VONYÓ JÁNOSNÉ. Mutatója személy- és helységneveket tartalmaz csupán.

53. **Sopron vármegye.** Babót, Beled, Círák, Dénesfa, Edve, Gyórá, Himod, Hövej, Kapuvár, Kisfalud, Mihályi, Osló, Rábakecöl, Szárföld, Vadosfa, Vásárosfalu, Veszkeny, Vica és Vitnyéd (Kapuvári járás) anyaga beépítve a „Győr-Moson-Sopron megye földrajzi nevei 1. A Kapuvári járás” című, 1998-ban megjelent jelenkori gyűjteménybe. Közzétette: HEGEDŰS ATTILA.

54. **Szabolcs vármegye.** A teljes megye anyaga megjelent 2000-ben. A szöveget gondozta és a mutatót készítette: MIZSER LAJOS. Különnyomat a Nyíregyházi Jósza András Múzeum Évkönyvéből (42: 227–372). Mutatója nem bontja elemeire a neveket. Balkány, Biri, Bököny, Geszteréd, Hugaaj (Érpatak), Kállósején, Kiskálló, Nagykálló és Szakoly névanyaga ugyancsak MIZSER LAJOS közzétételében jelent meg „A Nagykálló járás Pesty Frigyes kézirat helynévtárában” címmel a Nagykálló Helytörténeti Füzetek 7. köteteként (Nagykálló [1994?] 28 lap). Mutatója nincs.

55. **Szatmár vármegye.** „Szatmár vármegye Pesty Frigyes 1864–1866. évi helynévtárában” címmel MIZSER LAJOS jelentette meg (Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár Kiadványai 2. Közlemények 24. Nyíregyháza, 2001. 410 lap). Mind a négy járásnak külön mutatója van, amely nem bontja föl a neveket elemeire. Ákos, Berend, Börvely, Csanólos, Géres, Hirip, Kálmánd, Kaplony, Mezőfény, Nagykolcs, Szamosdara, Szamoskrassó, Szatmárhegy és Tamásváralja adatai megtalálhatók BURA LÁSZLÓ „Szatmári helynevek 1.” című könyvének névtárában (Bp., 2003. MND. 182).

56. **Szászsebes ?**

57. **Szászváros ?**

58. **Szepes vármegye ?**

59. **Szerdahelyszék ?**

60. **Székely városok ?**

61. **Temes vármegye ?**

62. **Tolna vármegye.** Helynévanyaga megjelent 1981-ben, a „Tolna megye földrajzi nevei” című kötetében. Közzéteszi HAJDÚ MIHÁLY, KIRÁLY LAJOS, ÖRDÖG FERENC stb. Mutatója föl bontja elemeire a neveket, készítette HAJDÚ MIHÁLY irányításával és közreműködésével H. GULYÁS ZSUZSANNA. A teljes megye anyagát közreadta GAÁL

ATTILA és KÖHEGYI MIHÁLY „Tolna megye Pesthy [!] Frigyes helynévtárában” címmel a Szekszárdi Béri Balogh Ádám Múzeum Évkönyvében 1. 1971–1972. év: 271–332; 2. 1973–1974. év: 297–339; 3. 1975–1976. év: 279–366.

62A. **Torna vármegye.** Az ELTE szervezésében adatait kijegyezte KOVÁCS ANDRÁS. Ellenőrzésre, szerkesztésre, közzétételre vár.

63. **Torda vármegye.** Mezőnagycsán, Felsődetrehem, Aranyosegerbegy és Aranyosgyéres névadatai megtalálhatók HINTS MIKLÓS „Mezőségi magyar falvak helynevei” című munkájában (Bp., 1993. MND. 121). Magyaró teljes anyagát közli, névadatait beépíti PALKÓ ATTILA „A Maros-Torda megyei Magyaró hely- és családnevei” című munkájába (Bp., 1998. MND. 160).

64. **Torontál vármegye.** Az Újvidéki Egyetem Magyar Tanszékén PAPP GYÖRGY irányításával megkezdődött a közzététele.

65. **Trencsén vármegye ?**

66. **Udvarhelyszék.** Bardoc, Bibarcfalva, Erdőfüle, Kisbacon, Magyarhermány, Olasztelek, Székelyszáldobos és Vargyas teljes anyagát fölvette, névadait besorolta JANITSEK JENŐ „Bardócszék hely- és családnevei” című könyve (Bp., 1993. MND. 118). Székelydálya névadatait besorolta JANITSEK JENŐ és FERENCZI RÉKA „Székelydálya jelenkori és történeti hely- és családnevei” című könyve (Bp., 2003. MND. 186). Atyha, Énlaka, Etéd, Küsmöd, Parajd, Siklód, Sóvárad, Szolokma, Sófalva és Korond teljes anyagát közlik, s adatait besorolják JANTSEK JENŐ és SZŐCS LAJOS könyvei: 1. „Atyha jelenkori és történeti hely- és családnevei” (Bp., 1998. MND. 158); 2. Énlaka (Bp., 1998. MND. 161); 3. Etéd (Bp., 1998. MND. 159); 4. Küsmöd (Bp., 1998. MND. 155); 5. Parajd (Bp., 2002. MND. 176); 6. Siklód (Bp., 2002. MND. 179); 7. Sóvárad (Bp., 2002. MND. 180); 8. Szolokma (Bp., 2003. MND. 184); 9. Sófalva (Bp., 2000. MND. 164); 10. Korond (Bp., 2001. MND. 171). Az ELTE szervezésében SÓFALVI KRISZTINA elkezdte a számítógépre vitel munkálatait.

67. **Ugocsa vármegye.** Megjelent MIZSER LAJOS „Ugocsa és Ung megye Pesty Frigyes 1864–66. évi Helynévtárában” című könyvében (Nyíregyháza, 1999. 157 lap). Mutatója (133–40) nem bontja elemeire a neveket. SZABÓ T. ATTILA szerint (Nyelv és település. Bp., 1988: 501) SZABÓ ISTVÁN „Ugocsa megye” című kötete (Bp., 1937) tartalmazza a teljes PESTY-anyagot, de a könyv új kiadásában (Bp.–Beregszász, 1994) nem található, MIZSER LAJOS sem említi.

68. **Újháziszek ?**

69. **Ung vármegye.** Megjelent MIZSER LAJOS „Ugocsa és Ung megye Pesty Frigyes 1864–66. évi Helynévtárában” című könyvében (Nyíregyháza, 1999: 71–130). Mutatója (145–54) nem bontja elemeire a neveket.

70. **Vas vármegye.** Anyagát az élő nevek közé bedolgozta a „Vas megye földrajzi nevei” című kötet. Közzétette BALOGH LAJOS, BARBALICS IMRE, BÁRDOSI JÁNOS stb. (Szombathely, 1982). Mutatója elemeire bontja a neveket. Összeállította BOKOR JÓZSEF, GUTTMANN MIKLÓS és VÖRÖS OTTÓ.

71. **Vasvár.** Vasvár város helynévadatai be vannak dolgozva az előző könyv jelenkori nevei közé (524–8).

72. **Veszprém.** Helynévanyaga a „Veszprém megye földrajzi nevei”-nek járasonként megjelenő kötetekben olvasható. 1. Tapolcai járás (Bp., 1982), közzétette GAÁL SÁNDORNÉ, LAKOSSY JUDIT, KIRÁLY LAJOS stb., mutatóját összeállította MÉSZÁROSNÉ VARGA MÁRIA; 2. Pápai járás (Bp., 1987), közzétette ÁCS ANNA, CSEPREGI ISTVÁNNÉ,

GERSTNER KÁROLY stb., mutatóját összeállította VARGA MÁRIA; 3. Ajkai járás (Bp., 1991), közzétette GERSTNER KÁROLY, LAKOSSY JUDIT, SZELESTEY IBOLYA, VARGA MÁRIA, mutatóját összeállította VARGA MÁRIA; IV. Veszprémi járás (Bp., 2000), közzétette GERSTNER KÁROLY, KIRÁLY LAJOS, LAKOSSY JUDIT stb., mutatóját összeállította RÓNAI BÉLA. Valamennyi mutató elemeire bontja a neveket. A teljes megyei anyagot közölte NY. NAGY ISTVÁN „PESTY FRIGYES kéziratok helynévtára. Történelmi Veszprém vármegye” című kötete (Pápa, 2000. 387 lap). Földrajzi mutatója nem bontja elemeire a neveket, de a tárgymutató minden egyes belső névelemet fölvesz.

73. Zala vármegye. A Zalai Gyűjtemény 24. kötete, a „Zala megye földrajzi nevei 2. A Keszthelyi járás” (Zalaegerszeg, 1986. 157 lap) bedolgozta élő névadatai közé a járás anyagát. Közzétette MARKÓ IMRE LEHEL, RÓNAI BÉLA, VARGA MÁRIA stb., mutatója elemeire bontja a neveket, összeállította RÓNAI BÉLA. Dobronak, Zsitkóc, Kámaháza, Radamos, Göntérháza, Bánuta, Hídvég, Hosszúfalva, Kapca, Gyertyános, Alsólakos, Lendva, Csente, Kót, Petesháza, Völgyfalva és Pince névadatait bedolgozta KASZÁS JÓZSEF „A szlovéniai Lendva (Lendava) környékének helynevei” című könyvébe (Bp., 1995. MND. 134).

74. Zaránd vármegye ?

75. Zemplén vármegye. Alsóberecki, Felsőberecki, Luka (Bodroghalom), Bodrogolaszi, Cigánd, Dámóc, Traucsonfalva (Herceggút), Karcsa, Karos, Kisrozvagy, Nagyrozvagy, Láca, Cséke, Makkoshotyka, Olaszliszka, Pácin, Leányvár, Ricse, Bodrogsára, Arbonyszadány, Sárospatak, Józseffalva, Petrahó, Végardó, Sátoraljajújhely, Vitány, Károlyfalva, Rudabányácska, Hosszúláz, Semjén, Karád, Tolcsva, Vajdácska, Agárd és Vámosújfalva névanyagát KOVÁTS DÁNIEL közölte „Sárospatak és Sátoraljajújhely környéke Pesty Frigyes helynévtár”-ban (Sátoraljajújhely, 1998). Bekecs, Berzék, Hernádnémeti, Hoporty (Sóstófalva), Külsőbölcs, Legyesbénye, Megyaszó, Sajóhidvég, Sajókesznyéten, Taktaszada, Taktaharkány, Szerencs és Tiszalúc anyaga megjelent MIZSER LAJOS „A Harangod-vidék helynevei” című tanulmányában (A Miskolci Herman Ottó Múzeum Évkönyve 2005). Bodrogkeresztúr, Erdőbénye, Tállya, Ond, Tarcal és Tokaj anyagát MIZSER LAJOS „Hegyaljai helynevek – 1864” című dolgozata tartalmazza (Széphalom 15. 2005: 321–32). Zemplén vármegye teljes anyaga (407 település, 347 lap) mutatóval együtt számítógépen megvan, és kiadásra vár MIZSER LAJOS munkájaként.

76. Zólyom vármegye. Az ELTE szervezésében BODA ANNAMÁRIA számítógépre vitte a teljes anyagot (de ez csupán négy település).

Bács-Kiskun megye 1864-ben, mikor Pesty Frigyes összeállította a beérkezett jelentéseket, még nem létezett. Fülöpszállás, Kiskunhalas, Kerekegyháza, Kiskunfélegyháza, Kiskunmajsa, Kunszentmiklós, Szabadszállás anyaga megtalálható BOGNÁR ANDRÁS „Jászkunság” (Kecskemét–Szolnok, 1978) című kötetében.

Kárpátalja teljes PESTY-féle anyagát (Bereg, Máramaros, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa és Ung vármegyék mai határainkon túl eső területein) egybeszerkesztette MIZSER LAJOS, és még váratlan halála előtt UDVARI ISTVÁN lektorálta is a munkát. Amennyiben a mutató elkészül hozzá, és az OTKA-pályázatból nem vonnak el több pénzt, elsőnek szeretnénk megjelentetni.

3. A PESTY-féle gyűjtés közzétételeinek a számbavételére azért volt szükség, mert az Eötvös Loránd Tudományegyetem Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszékén folyó kutatás SZABÓ T. ATTILA erdélyi történeti helyneveinek a

közzététele érdekében a végéhez közeledik. Lassan befejeződnek az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában folyó adatgyűjtések, csak az ellenőrzés, szerkesztés, megjelenítés gondjai maradnak. Főlszabadul az a jól begyakorlott, kiválóan dolgozó fiatal kutatógárda, amelynek tagjai szívesen és eredményesen végezték eddigi munkájukat, s új föladatakat várnak. Kétségtelenül sokkal nehezebb a 19. századi kézírásokat olvasni (különösen mikrofilmekben), mint SZABÓ T. ATTILA megszokott és már ismerős írását céduláinak és följegyzéseinek bármily nagy tengerében, de igyekszünk megfelelni a kihívásnak, s a mai határokon kívüli 19. századi névanyagot szeretnénk minél nagyobb mennyiségben közzétenni. Ennek nehézségei nem csupán a nehezen olvasható kézírásokban rejlenek, hanem sokkal inkább a gyakori idegen szövegek, nevek olvasásában. Szerencsére kiváló hallgatók és doktori képzésben résztvevők tanulnak egyetemünkön a mai határokon kívüli magyar nyelvterületről, akik közül többen ismerik a szlovák, orosz, román nyelvet, s biztosítékot jelentenek munkánk eredményes végzéséhez.

HAJDÚ MIHÁLY

MIHÁLY HAJDÚ, **Publishing the place-name collection of Frigyes Pesty (1864)**

In 1864 Frigyes Pesty, the historian, decided to have all place-names (including names of mountains, bodies of water, peripheral buildings, fields etc.) in approximately 25,000 settlements of contemporary Hungary collected in the language they were actually used in the villages by the inhabitants. He composed a questionnaire, which was translated into all minority languages used in Hungary at that time. Assisted by the council of governor-general he made the members of the local board (involving local clergymen and school-masters) complete the form. He arranged the questionnaires received into 68 bulky volumes according to contemporaneous (i.e. 1858–1876) administrative units and place them in the Manuscript Archive of the Hungarian National Museum (present-day National Széchényi Library).

This enormous place-name collection has not been exploited for long. It was Attila Szabó T. who first called attention to it, but researchers started to publish names of territories inside today's borders of the country in a haphazard fashion only in the 1980s. Owing to few enthusiastic scholars' individual and generous labour some attempts were also made to publish the place-names outside today's borders of Hungary. After publishing Attila Szabó T.'s excellent Transylvanian place-name collection the Team of Onomastic Sciences in Eötvös Loránd University tries to release Pesty's place-name data of territories not belonging to Hungary today. The place-names are going to be published in their original language in literal copy to meet the claims of scientific research of Hungarian as well as other languages.

Previous publications, publishable manuscripts, work in progress and tasks of later research have been surveyed before the beginning of the project. The article focuses on the results of this survey.